
Артюшенко І. А.

Верховная Рада Украины, как институциональный фактор государства в антикоррупционной деятельности: исторический аспект (1990 – 2000 - е годы).

На основе исторических источников, теоретических наработок специалистов исследуются место и роль Верховной Рады Украины в формировании и реализации государственной антикоррупционной политики на протяжении 1990 – 2000 годов. Выяснено некоторые политические, общественные, экономические аспекты распространения коррупции, изучены мотивы коррупционного поведения чиновников, показаны некоторые коммуникативные компании по разоблачению и предотвращению коррупции. Подтверждено, что в Украине были созданы соответствующие законодательные условия для предотвращения и противодействия коррупции в различных общественных сферах.

Ключевые слова: Верховная Рада, правительство, политика, коррупция, взятка, чиновник, закон, программа, депутат, комитет.

Artyushenko I. A.

The Supreme Rada of Ukraine, as an institutional factor of the state in anti-corruption activity: historical aspect (1990 – 2000 - s).

On the basis of historical sources, theoretical developments of experts, the place and role of the Verkhovna Rada of Ukraine in the formation and implementation of state anti-corruption policy during the 1990-2000 years are researched. Some political, social, economic aspects of corruption have been clarified, motives for corruption officials' behavior have been studied, some communicative companies have been shown to reveal and prevent corruption. It has been confirmed that in Ukraine, appropriate legal provisions were created to prevent and combat corruption in various social spheres.

Keywords: Verkhovna Rada, state, politics, corruption, bribe, official, law, program, deputy, committee.

УДК 94:271.222(477)

М.В. МОРОЗ

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛІЇ В МІЖЦЕРКОВНОМУ ДИСКУРСІ СВІТОВОГО ПРАВОСЛАВ'Я

Досліджується історія становлення Православної Церкви в Україні та питання надання їй повноцінної автокефалії. На основі відкритих матеріалів та джерел в ЗМІ подано розгорнуту характеристику основних етапів становлення та утвердження помісної церкви в Україні, з'ясовуються причини та наслідки проголошення 15-ї автокефальної церкви, прослідковується питання міжцерковного дискурсу у вселенському православ'ї щодо даного питання. Зроблено висновки щодо процесу становлення незалежної української церкви, встановлено причинно-наслідкові зв'язки рішень різних сторін щодо даного питання.

Ключові слова: УПЦ (МП), УПЦ (КП), УАПЦ, РПЦ, Константинопольський патріархат, Кирил, Алексій II, Варфоломій I, Віктор Ющенко, Петро Порошенко, автокефалія, Собор, архиєреї, патріарх, митрополит.

Питання створення Помісної православної Церкви в Україні відносять ще до початку минулого століття. У 1918 році було скликано Всеукраїнський Церковний Собор, який виступив за створення незалежної від Московської патріархії української церкви. Проте, 19 січня 1918 року, у зв'язку з наступом більшовиків, робота Собору припинила свою діяльність.

4-30 жовтня 1921 року в Києві відбувся Перший Всеукраїнський Церковний Собор, що підтвердив автокефалію УАПЦ, проголошену Всеукраїнською Православною Церковною Радою 5 травня, і вписав її до канонів УАПЦ, як одну з головних засад: «Українська Православна Церква є автокефальною, ніякому духовному урядові інших Православних Церков не підлегла, і сама порядкує своїм духовним життям за провідництвом Святого Духа». Протягом 1917—1921 років УАПЦ вже мало понад 1500 парафій і в кожній з них священиків, 30 окружних церковних рад, 30 єпископів, в Києві відбувся випуск 300 слухачів теологічних курсів [7]. В ситуації, коли неможливо було провести канонічне поставлення єпископів, собор вирішив провести висвячення

єпископів через рукоположення самих священників, що є грубим порушенням згідно з Православними канонами (1 правило святих Апостолів). Таким чином канонічне визнання УАПЦ з боку Вселенського патріарха було неможливим.

Все священство та більшість вірних УАПЦ було заарештовано та розстріляно на засланнях працівниками НКВС протягом 1930-37 рр.

Декретом від 24 грудня 1941 року митрополит Варшавський і Польський Діонісій затвердив єпископа Полікарпа на посаду адміністратора «Православної Автокефальної Церкви на звільнених землях України» з наданням йому сану архієпископа. Від цього бере свій початок існування Української Автокефальної Православної Церкви. Свій канонічний статус юрисдикція архієпископа Полікарпа базує на зв'язку з митрополитом Діонісієм — першоієрархом помісної церкви визнаної всіма православними церквами (окрім РПЦ).

З кінця 1980-х років під впливом проголошення політики «перебудови» та «гласності» в Українській РСР, за сприяння членів політичної платформи «Народний Рух» та членів Українського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка на території Західної України постають перші парафії відновленої УАПЦ [3]. Статут УАПЦ було зареєстровано 2 жовтня 1990 р. Радою у справах релігій при Раді Міністрів України [8, с. 27].

Легалізація УАПЦ з одного боку, закріпила складну ситуацію православної церкви в Україні, а з іншого – посилила свій вплив на частину населення, переважно Західної України.

Відродження Української Греко-Католицької Церкви та Української Автокефальної Православної Церкви змусило шукати механізми протидії цим спільнотам у Московському Патріархаті, а зокрема в українському Екзархаті РПЦ, який очолював митрополит Київський та Галицький Філарет (Денисенко). Митрополит Філарет зайняв непримиренну позицію у відношенні як до греко-католиків, так і до Української Автокефальної Православної Церкви.

У середовищі Екзархату серед багатьох кліриків, переважно з західних областей, побутувала думка, що українська митрополія РПЦ не зможе зберегти своїх позицій в Україні, якщо не стане повноцінною автокефальною Церквою, завдяки чому зможе протистояти греко-католикам і УАПЦ. На адресу митрополита Філарета і Патріарха Московського надходило багато листів з проханням надати київському Екзархату автокефалію. У відповідь на це на Архиєрейському Соборі, який відбувся в Москві 9-11 жовтня 1989 року, було прийняте рішення про перегляд Положення про Екзархати РПЦ [2]. Розробку нового положення було доручено митрополиту Смоленському і Калінінградському Кирилу (Гундяєву).

27 жовтня 1990 року Патріарх Московський Алексій II дарував Київському митрополитові «Грамоту», згідно з якою екзархат перетворювався на Українську Православну Церкву, яка «користується правами широкої автономії», але в межах Російської православної церкви. Де-юре, ця «Грамота» або «Томос» нічого не змінили в положенні української Церкви в міжправославному вимірі, тому що визначення «широкої автономії» в офіційних документах не існує. Фактично, Алексій II та Московська патріархія перетворювала свій екзархат в митрополію, надаючи їй певні права і можливість офіційно змінити власну назву на «Українська православна Церква» (далі «УПЦ (МП)»). Вочевидь, ієрархи Москви вбачали перепону «просування» УПЦ(МП) на Захід та боротьбу з УГКЦ та УАПЦ в Україні, лише в назві структури.

З проголошенням незалежності України, 1-3 листопада 1991 року в Києво-Печерській лаврі митрополит Філарет скликав Помісний Собор (він на це мав канонічне право, згідно з Статутом і Патріаршою Грамотою) за участю всього україн-

ського єпископату, духовенства, мирян, представників монастирів і духовних навчальних закладів. Помісний Собор одногolosно прийняв постанову про автокефалію Української Православної Церкви. Це означало відокремлення Української Православної Церкви від Московського Патріархату [5]. Дане рішення Помісного Собору підписали абсолютно всі єпископи УПЦ (МП), включаючи і нинішнього Предстоятеля митрополита Онуфія (Березовського).

Після цього, 31 березня – 4 квітня 1992 року в Москві в Даниловому монастирі відбувся Архиєрейський Собор Московського Патріархату, на якому УПЦ було фактично відмовлено в автокефалії. На даний Собор приїхали частина архиєреїв УПЦ (МП), які відкликали свої підписи під «Зверненням Собору УПЦ», а також була зроблена спроба усунути митрополита Філарета від керівництва Українською Православною Церквою, замінивши його своїм ставлеником, який би відмовився від автокефалії Української Церкви і міцно тримався б Московського Патріархату. Митрополит Філарет не визнав рішення даного Собору РПЦ, так як, відповідно до «Грамоти» від 1990 року – таке рішення розглядалося як втручання у внутрішні справи УПЦ.

27 травня 1992 р. у Харкові відбувся неканонічний, так званий «Архиєрейський Собор», інспірований Москвою, з благословення Патріарха Алексія II та спецслужбами, для усунення митрополита Філарета з посади Предстоятеля УПЦ і обрання його «наступником» митрополита Володимира (Сабодана), керуючого справами Московської Патріархії. Але даний «Собор» не було визнано Філаретом, частиною єпископату, так як було порушено основне правило Статуту діяльності УПЦ – «Право скликати і головувати на Помісному Соборі має лише Перший серед єпископів (митрополит)», яким на той час був Філарет, а не Никодим.

Частина єпископату УПЦ на чолі з Філаретом, почали шукати шляхи до єдності українського православ'я, налагоджуючи зв'язки з єпископами УАПЦ, наслідком яких було скликання Всеукраїнського Православного Собору 22 червня 1992 року, що об'єднав частину архиєреїв УПЦ (МП) та УАПЦ в єдину помісну Церкву – Українську православну церкву Київського патріархату (далі – «УПЦ (КП)») і обрали предстоятелем очільника УАПЦ на той час Патріарха Мстислава (Скрипника), з титулом «Святійший патріарх Київський і Всієї Руси-України».

Дані події призвели до розділення українського православ'я на два табори, одні з яких визнавали предстоятелем Блаженнішого Володимира (Сабодана), а інші – Святослава (Скрипника). Маючи сильні позиції у міжправославних відносинах РПЦ домоглася просунути легітимацію рішень «Харківського» Собору і визнанням світовим православ'ям митрополита Володимира у якості «єдиного канонічного» предстоятеля УПЦ, а опонентів виставити в статусі «розкольників» та, у 1997 році, накласти анафему на Патріарха Філарета [1]. В Україні почався справжній виток боротьби за вплив на віруючих, на суспільство, за святині між двома юрисдикціями. УПЦ (КП) мало вплив на Заході та в Центральній частині України, УПЦ (МП) орієнтувалося на промосковську частину єпископату, приходів, та віруючих у на Сході, Півдні, Південному Сході – в основному на російськомовну частину суспільства.

Але не все так просто було і всередині самої УПЦ (КП). По смерті патріарха Мстислава, 5 вересня 1993 р. відбувається рукоположення в єпископи колишнього настоятеля Петропавлівської церкви, ініціатора відродження УАПЦ в Україні 78-річного о. Володимира Яреми. Перед тим о. Володимир і його дружина Юлія прийняли монаший постриг з іменами Димитрій і Юліянія. Другий Помісний собор УАПЦ 7 вересня 1993 р. обрав владика Димитрія на патріарха Київського і всієї України. Інтронізація відбулася 14 жовтня 1993 р. [4]. Таким чином, УАПЦ вийшла зі

складу УПЦ (КП) і стала третьою офіційною православною юрисдикцією в Україні, що поглибило кризове становище українського православ'я.

УПЦ (КП) та УПЦ (МП) почали активно розбудовувати власні структури всередині України: відкривалися храми, монастирі, недільні школи та духовні заклади, здійснювалися хіротонії, складався потужний священницький штат. УПЦ (КП) почала просуватися закордон: відкриття парафій у США, Канаді, Японії і т. д. Але існувала центральна та найважливіша проблема, яка прослідковувалася до жовтня 2018 року – розділення становища православної церкви та нерівність в статусі юрисдикцій. УПЦ (МП) – визнавалася канонічною і визнаною помісними церквами як частина РПЦ, в той же час, УАПЦ та УПЦ (КП), незважаючи на велику кількість віруючих, були невизнаними, тобто не мали офіційного зв'язку з помісними церквами.

У 1995 році, після смерті патріарха Володимира (Романюка) новим предстоятелем УПЦ (КП) стає митрополит Філарет (Денисенко), який очолює її до сьогодні. Основними тезами та ідеями його предстоятельства стали: об'єднання православних українців в одній юрисдикції; позиціонування УПЦ (КП) саме як повноцінну помісну автокефальну церкву; боротьба за визнання УПЦ (КП) Вселенським Патріархом як Церквою-Матір'ю; ведення перемовин з УАПЦ та «проукраїнською» частиною УПЦ (МП), з метою спільного об'єднання.

У 1991 році, після смерті патріарха Димитрія, архієпископом Константинополя і Нового Рима, Вселенським Патріархом став Варфоломій I. Центральною ціллю його правління було скликання Всеправославного Собору, який відбувся в червні 2016, підготовка до якого провадилася понад 50 років.

Усвідомлюючи складність ситуації церковно-релігійного життя, що склалася в Україні, майже кожний Президент нашої держави, намагався у своїх зносинах з Константинопольським Патріархом порушувати питання об'єднання українських православних церков, відкликання Патріаршої Грамоти 1686 року, напрацювати «дорожню карту» – план створення Помісної української православної церкви [6]. Проте, дане питання мало бути предметом міжцерковного діалогу Вселенського патріарха, РПЦ та трьох юрисдикцій, що існували в Україні. Так як відбувалася паралельно підготовка до Всеправославного Собору (на якому, до речі, і мало розглядатися питання принципу надання автокефалії православним церквам), повернення і активного обговорення «українського питання» на початку «нульових» не провадилося задля спокійного вирішення основного питання, пов'язаного із Собором. Окрім цього, від 1996 року існувала криза відносин між Патріархами Константинополя–Нового Риму і Москви, пов'язана зі створенням Естонської Апостольської православної церкви, включно зі скасуванням евхаристійного спілкування.

У 2005 році Президентом України було обрано Віктора Ющенка, який особливо активно відзначався своєю проукраїнською позицією, спробою нового відродження української ідентичності і об'єднання навколо національної ідеї всього суспільства. Як він зазначав у власному інтерв'ю виданню «Hromadske.ua», Україна впритул наблизилася до об'єднання, створення та визнання власної помісної Церкви влітку 2008 року. Тоді, на урочистості до 1020-річчя Дня Хрещення Русі, на запрошення державної влади, до Києва прибув Патріарх Варфоломій I. За його словами під час візиту Варфоломія до Києва, Його Святість домовився з президентом підготувати «дорожню карту» для надання автокефалії.

«Процедурна частина, як вона в фіналі виглядала, виходила з того, що кожний владика автокефальної церкви, української православної церкви київського патріархату, пише петицію на ім'я Константинопольського патріарха з приводу його підтримки і бажання утворення єдиної української помісної церкви», — сказав Ющенко [11]. Але на той час розглядалося питання не надання автокефалії, а

відновлення Київської митрополії Константинопольського патріархату, зі ставропігіями, які існували станом на 1686 рік. Проте, у справі втрутилися представники УПЦ (МП). Паралельно з візитом Варфоломія I до Києва завітав Святійший Патріарх Московський Алексій II. Після офіційних заходів, до константинопольської сторони надійшло запрошення відвідати Києво-Печерську Лавру, де було організовано обід та перемовин між двома патріархами. Суть перемовин звелася до наступного: між церквами відновлюється євхаристичне спілкування, РПЦ повертається до міжцерковного діалогу з приводу підготовки до Великого і Святого православного Собору, визнає документи та бере участь у даному Соборі в обмін на збереження «status quo» в українському церковному питанні. Для Варфоломія це була «пропозиція, від якої було складно відмовитися».

Не дивлячись на те, що між Патріархами було домовлено про збереження «status quo» в українському питанні, а в релігійному українському житті залишався поділ на «канонічних» та «розкольників», в другій половині 2008 року була реальна можливість налагодити діалог між представниками УПЦ (МП) та УПЦ (КП). У той період, за благословінням Синодальних відділів обох релігійних структур була прийнята пропозиція про створення переговорного майданчика для вирішення питання роз'єднання і повернення до конструктивного діалогу в цьому питанні. Цьому сприяло декілька чинників: по-перше, у керівництві УПЦ (МП) на той час переважала «проукраїнська фракція» на чолі з митрополитом Володимиром (Сабоданом), Олександром (Драбинко), Георгієм (Коваленко), митрополитом Черкаським Софронієм, які і формували «порядок денний», а по-друге – мінімальне звертання уваги з боку патріарха Алексія II.

Проте, ці перемовини зазнали фіаско ще на підготовчому, т.зв. «синодальному» етапі. Річ у тім, що у сторін було різне бачення процедури нормалізації відносин. УПЦ (МП) стояла на позиції «спочатку покаяння від кліриків УПЦ (КП), «повернення «розкольників» в лоно Церкви» через перехрещення та рукоположення», фактично влиття до УПЦ(МП), а УПЦ (КП) стояли на позиціях, слідуючи Правилу святого Василя Великого, за яким ті, хто зберігають Східну «Троїсту» традицію, повинні визнаватися в лоні Церкви в суцільному сані, та не перехрещуватися. У цей же період всередині самої РПЦ відбулися важливі зміни – за нез'ясованих і скандальних обставин помирає Алексій II, і патріархом обирають митрополита Смоленського, місцеблюстителя Патріаршого престолу Кирила (Гундяєва). Ці процеси істотно вплинули на подальше загострення відносин всередині України між представниками православних структур України.

Абсолютно новий та якісний етап утворення Автокефальної Церкви в Україні розпочався з 2014 року. Цьому посприяла низка факторів: «Революція Гідності», зміна влади в Україні, зміна політичної кон'юнктури, зміни в свідомості населення, анексія Криму Росією, підтримка єпархіями УПЦ (МП) сепаратизму та колабораціонізму на теренах південного Сходу України і т. д. Як зазначає радник президента України, директор Національного інституту стратегічних досліджень Ростислав Павленко в етері програми «Facetoface з Тетяною Даниленко», сам процес перемовин з приводу надання автокефалії українській церкві розпочався ще з 2014 року: розроблялися певні процедурні рішення та моменти, проте в активну фазу вони вийшли саме в квітні 2018, після перемовин Петра Порошенка та Варфоломія I в фанарській резиденції [10].

У 2015-му році, за посередництва представників патріарха Варфоломія єпископа УПЦ в Канаді Іларіона та УПЦ в США Даниїла на засіданні спільної комісії з об'єднання УПЦ (КП) та УАПЦ було досягнуто угоди про скликання спільного об'єднавчого Собору на вересень 2015 року [9]. Все йшло майже за планом, погодженим Константинопольським патріархом: УПЦ (КП) та УАПЦ об'єднуються в єдину

церковну структуру, від імені Архиєрейського Собору звертаються до Константинопольського патріарха з проханням розглянути питання надання автокефалії Української церкви. Проте, справі об'єднання двох «проукраїнських» юрисдикцій завадило декілька речей: неузгодженість кандидатури предстоятеля, назви та статуту Помісної Церкви. І даний процес «завис» у повітрі, у зв'язку з фінальним етапом підготовки та узгодження проведення Всеpravославного Собору влітку 2016 року.

Справа в тім, що в Православній Церкві відсутня чітко визначена процедура надання автокефалії. Існує два варіанти: надання автокефалії від Вселенського патріарха напряму і поступове визнання сестринськими Церквами, а також – надання автокефалії з боку Церкви-Матері. Така неузгодженість процедури тягне за собою дуже багато суперечностей в міжцерковних відносинах pravославного світу, до прикладу: суперечки довкола автокефалій Польської, Чеської, Американської, Грузинської pravославних Церков. На даному Соборі мало остаточно бути розглянутим і вирішеним дане питання, яке стояло в його повісті на 7 місці з-поміж важливих запитань. Важливим цей Собор був також з тої точки зору, що процес його підготовки і проведення показав розкол pravославних церков на два табори, центрами яких стали Константинополь та Москва. Не зважаючи на підписання представниками московської патріархії документів підготовчого зібрання в Швейцарії, РПЦ зробила демарш, не поїхавши на нього разом з власними сателітами, такими як Грузинська, Антіохійська та Болгарська Церкви (в останній момент, Сербська pravославна церква долучилася до участі у Всеpravославному соборі). Інші Церкви взяли участь у роботі Собору, чим продемонстрували власну єдність та євхаристійну спільність. Така ситуація з Всеpravославним собором мала як позитивний, так і негативний вплив для процесу надання автокефалії української церкви. Негатив полягав у тому, що питання встановлення єдиного механізму надання автокефалії в pravослав'ї не було погоджено. З іншого боку, попередня «київська» угода патріархів Константинополя та Москви від липня 2008 року про збереження «status quo» в «українському» питанні втрачала сенс і Варфоломій, спільно з Синодом могли перевести свій погляд на вирішення даного питання.

Активізація процесу створення помісної Православної Церкви в Україні розпочалася з квітня 2018 року, коли на наступний день після Великодня, президент України П. Порошенко зустрівся з Його Всесвятістю Варфоломієм I у його резиденції у Фанарі. По завершенню цих перемовин було досягнуто консенсусу щодо «дорожньої карти» створення української автокефальної церкви, яка була схожою з 2008 роком, проте тепер питання ставилося не відновлення митрополії Константинопольської Патріархії, а саме надання автокефалії і становлення нашої об'єднаної та єдиної церкви рівноправною сестрою для 14-ти інших помісних церков.

Підводячи підсумки зазначимо, що питання надання автокефалії Православній церкві в Україні має довгу і складну історію розвитку. Проект помісної церкви в Україні став по-справжньому випробувальним як для українського духовенства, так і для Вселенського патріарха. Протягом останніх 25 років українське релігійне життя було поділене на «правильне» та «неправильне». Створення помісної єдиної церкви – це процес насамперед об'єднання українців довкола єдиної Церкви та прагнення до відновлення історичної справедливості, зміна статусу українського pravослав'я з об'єкта на суб'єкт міжpravославних відносин. На останньому Синоді Константинопольського патріархату було ухвалено позитивне рішення про дарування Томосу про автокефалію Православній Церкві в Україні, а також було підготовлено пропозиції щодо Статуту помісної церкви. На грудень заплановано Архиєрейський Собор в Києві, який об'єднає єпископів трьох pravославних юрисдикцій в Єдину Церкву, а новообраний Предстоятель отримає Томос з рук Вселенського патріарха.

1. Акт об отлучении от Церкви монаха Филарета (Денисенко) // Церковно-Научный Центр «Православная Энциклопедия». – Электронный ресурс: <http://www.sedmitza.ru/lib/text/429343/>
2. Драбинко О. Православие в посттоталитарной Украине (веки истории). К., 2002. 288 с.
3. Єремєєв О. С. Проблеми та перспективи становлення Української Помісної Православної Церкви на сучасному етапі розвитку українського суспільства. // Сучасні проблеми духовності в українському суспільстві. // V міжнародна наукова конференція «Православ'я в Україні». с. 215.
4. З історії УАПЦ // Офіційний сайт Української автокефальної православної церкви. Електронний ресурс: <https://church.net.ua/detalno/uapc/z-istoriji-uapc.html>
5. Історія УПЦ Київського Патріархату // Українська православна церква Київського патріархату в США та Канаді. Електронний ресурс: <https://www.uockp.net/historyuockp.html>
6. Лише один Президент України не просив у Вселенського патріарха автокефалію для УПЦ // 24 канал. Електронний ресурс: https://24tv.ua/lishe_odin_prezident_ukrayini_ne_prosiv_u_vselenskogo_patriarha_avtokefaliyu_dlya_upts_n1039293
7. Митрополит Василь Липківський, «Відродження Церкви в Україні 1917—1930» (160 випуск), укр. вид. «Добра книжка» (друкарня оо. Василян), м. Торонто, 1959 р., с. 236—238.
8. Протокол засідання Ради у справах релігій при Раді міністрів України № 10 від 2.10.1990 р. Поточний архів Державного комітету України у справах релігій. Оп. 1. Спр. 18. арк. 27-38.
9. УАПЦ і УПЦ-КП домовилися об'єднатися у вересні // ТСН. Електронний доступ: <https://tsn.ua/ukrayina/uapc-i-upc-kp-domovilisya-ob-yednatisya-u-veresni-435072.html>
10. Що довше затягуємо зі створенням помісної церкви – то більше даємо шансів Росії. – Павленко. // «Facetoface». Електронний доступ: <https://www.vectornews.net/news/society/84207-scho-dovshe-zatyaguemo-z-stvorenyam-pomsnoyi-cerkvi-to-blshe-dayemo-shansv-rosyi-pavlenko.html>
11. Ющенко: У 2008 році наданню томосу завадив патріарх РПЦ Алексій II // Громадське.ua. Електронний ресурс: <https://hromadske.ua/posts/yushenko-u-2008-roci-nadannyu-tomosu-zavadiv-patriarh-rpc-aleksij-ii>

References

1. Akt ob otluchenii ot Tserkvi monakha Filareta (Denisenko) // Tserkovno-Nauchnyi Tsentri «Pravoslavnaia Entsiklopediia». –Elektronnyi resurs: <http://www.sedmitza.ru/lib/text/429343/>
2. Drabynko O. Pravoslavie v posttotalitarnoy Ukraine (vekhy istorii). K., 2002. 288 s.
3. Yermieiev O. S. Problemy ta perspektyvy stanovlennia Ukrainskoi Pomisnoi Pravoslavnoi Tserkvy na suchasnomu etapi rozvytku ukrainskoho suspilstva // Suchasni problemy dukhovnosti v ukrainskomu suspilstvi. // V mizhnarodna naukova konferentsiia «Pravoslavia v Ukraini». s. 215.
4. Z istorii UAPTs. // Ofitsiinyi sait Ukrainskoi avtokefalnoi pravoslavnoi tserkvy. Elektronnyi resurs: <https://church.net.ua/detalno/uapc/z-istoriji-uapc.html>
5. Istoriia UPTs Kyivskoho Patriarkhatu // Ukrainka pravoslavni tserkva Kyivskoho patriarkhatu v SShA ta Kanadi. - Elektronnyi resurs: <https://www.uockp.net/historyuockp.html>
6. Lyshe odyin Prezydent Ukrainy ne prosyv u Vselenskoho patriarkha avtokefaliuu dlia UPTs // 24 kanal. Elektronnyi resurs: https://24tv.ua/lishe_odin_prezident_ukrayini_ne_prosiv_u_vselenskogo_patriarha_avtokefaliyu_dlya_upts_n1039293
7. Mytropolyt Vasyl Lypkivskiy, «Vidrodzhennia Tserkvy v Ukraini 1917—1930» (160 vypusk), ukr. vyd. «Dobra knyzhka» (drukarnia oo. Vasyliian), m. Toronto, 1959 r., s. 236—238.
8. Protokol zasidannia Rady u spravakh relihii pry Radi ministriv Ukrainy № 10 vid 2.10.1990 r. Potochnyi arkhiv Derzhavnoho komitetu Ukrainy u spravakh relihii. Op. 1. Spr. 18. ark. 27-38. s.27.
9. UAPTs i UPTs-KP domovylysia obiednatisia u veresni // TSN. Elektronnyi dostup: <https://tsn.ua/ukrayina/uapc-i-upc-kp-domovilisya-ob-yednatisya-u-veresni-435072.html>
10. Shcho dovshe zatiahuiemo zi stvorenniam pomisnoi tserkvy – to blshe daiemo shansiv Rosii. Pavlenko. // «Facetoface». Elektronnyi dostup: <https://www.vectornews.net/news/society/84207-scho-dovshe-zatyaguemo-z-stvorenyam-pomsnoyi-cerkvi-to-blshe-dayemo-shansv-rosyi-pavlenko.html>
11. Iushchenko: U 2008 rotsi nadanniu tomosu zavadyv patriarkh RPTs Aleksii II // Hromadske.ua. Elektronnyi resurs: <https://hromadske.ua/posts/yushenko-u-2008-roci-nadannyu-tomosu-zavadiv-patriarh-rpc-aleksij-ii>

Мороз М. В.

Становление украинской автокефалии в межцерковном дискурсе мирового православия.

Исследуется история становления Православной Церкви в Украине и вопрос предоставления ей полноценной автокефалии. На основе открытых материалов и источников в СМИ подано развернутую характеристику основных этапов становления и утверждения поместной церкви в Украине, выясняются причины и последствия провозглашения 15-й автокефальной церкви, прослеживаются вопросы межцерковного дискурса во вселенском православии по данному вопросу. Сделаны выводы о процессе становления независимой украинской церкви, установлены причинно-следственные связи решений различных сторон по данному вопросу.

Ключевые слова: УПЦ (МП), УПЦ (КП), УАПЦ, РПЦ, Константинопольский патриархат, Кирилл, Алексий II, Варфоломей, Виктор Ющенко, Петр Порошенко, автокефалия, Собор, архиереи, патриарх, митрополит.

Moroz M. V.

The development of the Ukrainian autocephalia in the international civil orthodox world discussion.

The article examines the history of the formation of the Orthodox Church in Ukraine and the issue of giving it a complete autocephaly. On the basis of open source materials and sources in the mass media, a detailed description of the main stages of the establishment and establishment of a local church in Ukraine is presented, the causes and consequences of proclamation of the 15th autocephalous church are clarified, the question of inter-church discourse in the Orthodox Church on this issue is followed. The conclusions about the process of becoming an independent Ukrainian church are made, causal relationships of decisions of different sides of this issue are established.

Keywords: UOC (MP), UOC (CP), UAOC, ROC, Patriarchate of Constantinople, Cyril, Alex II, Bartholomew I, Viktor Yushchenko, Petro Poroshenko, autocephaly, Cathedral, bishops, patriarch, metropolitan.
